

פתרון בגרות בגאוגרפיה

57381	← מספר שאלון
19/6/19	← תאריך בחינה
09:00	← שעת בחינה
דור חודור, לירן לוטם ושלומית שושן	← כותב/ת הפתרון

ארץ ישראל

** שימו לב- בבחינה זו הנכם מתבקשים לענות על שאלה אחת משאלות 1-3, ועל שאלה אחת משאלות 4-6.

1. גבולות ישראל

- א. אחד מן העקרונות הגאוגרפיים שעליהם התבססה תכנית החלוקה של ארץ ישראל בשנת 1947 היא עקרון דמוגרפי. החלוקה צריכה היתה להתבסס על החישוב הבא: באזורים בהם יש יותר אוכלוסיה ערבית תקום המדינה הערבית, ובאזורים בהם יש יותר אוכלוסיה יהודית תקום המדינה היהודית.
- על פי החלוקה הזו: המדינה הערבית צריכה היתה לקום באזור הגליל, והרי יהודה כי שם שכנה רוב האוכלוסיה הערבית ואילו המדינה היהודית היתה צריכה לקום באזור מישור החוף, עמק יזרעאל ועמק החולה (רצף N התיישבותי)
- ב. שני גורמים שעשויים לשנות תוואי גבול בין המדינות הם:
- גורם פיזי: תוואי נהר/ים אשר משתנה יכול לקרום שלינוי גבול. לדוגמה- אם תוואי נהר הירדן הוא הגורם הקובע את מיקום הגבול והנהר משנה מסלולו או מתייבש – תהיה תזוזה גם של קו הגבול. כך גם לגבי הגבול שלנו עם ירדן באזור ים המלח שמשתנה בעקבות השינויים בים המלח.
- גורם אנושי: מלחמה ושלום. בעקבות מלחמת העצמאות השתנה הגבול בין ישראל לירדן (הקו הירוק) וכלל בתוכו את יהודה ושומרון. בעקבות מלחמת ששת הימים השתנה הגבול בפעם השניה וחזר להתבסס על נהר הירדן.
- ג. מאפיין המיקום המשותף לישובים אלוני הבשן, אלרום ורמת מגשימים- שלושתם ישובים הבנויים על הר, ומיקומם נקבע במסגרת החלטה פוליטית של יישוב הגולן אחרי מלחמת

קידום
לך תצטיין

פסיכומטרי בגרות מבחן אמי"ר

פתרון בגרות בגאוגרפיה

ששת הימים. היתרון לבנייתם הוא שמבחינה בטחונית הם נמצאים בגובה ושומרים על האזור, וכן שהקמתם מבססת את השליטה שלנו באזור הגולן.

2. תעשייה

(עליכם לבחור רק חמישה היגדים ולהסביר אם נכון או לא נכון)

היגדים:

- א. לא נכון- במסגרת תהליכי הליברליזציה של השוק הכלכלי בישראל, המדינה מצמצמת את המעורבות שלה בכלכלה ולא רוצה להטיל מכסים או לעודד תעשיות מסורתיות.
- ב. נכון- בעקבות עליית שכר המינימום בעלי מפעל דלתא העדיפו למקם את המפעל בירדן כדי להגדיל את הכנסות המפעל. כך חברת דלתא יכולה להשתמש בעובדים המקבלים שכר נמוך יותר אך לשמור על היוקרה שבהיותה מפעל ישראלי. חברת דלתא הפכה לחברה רב לאומית כאשר היא העבירה את מפעל הייצור לירדן.
- ג. נכון – תעשיית ים המלח משווקת לשוק הגלובלי דשן באיכות גבוהה עם תרומה משמעותית לתמ"ג, אך במסגרת תהליך הפקת הדשנים המפעלים שואבים את המים מים המלח ופוגעים בגובה המפלס ובאיזון האקולוגי הסביבתי.
- ד. נכון – אמנם במסגרת חוק עידוד השקעות הון יש פיזור של מפעלים עתירי ידע גם לאזורים אחרים בארץ אבל עדיין רוב המפעלים עתירי הידע נמצאים בגלעין שם קיים כח עבודה איכותי ומשכיל.
- ה. לא נכון – במסגרת חוק עידוד השקעות הון אינטל קיבלה אפשרות להקמת המפעל במטרה לשנע את ההון האנושי מהגלעין לפריפריה.
- ו. לא נכון- חברות הון סיכון הוקמו כדי לפתח את נושא ההיטק ולא כדי לפתח את התעשייה המסורתית.
- ז. נכון – מפעלים שונים התאחדו עם מפעלים בינלאומיים למשל חברת תלמה התאחדה עם חברת שטראוס.

3. חופי ישראל

- א. פעולות האדם אשר הפרו את האיזון של כמות החול הן:
(עליכם לכתוב שתי פעולות בלבד)
 - בניית נמל אשדוד אשר חוסם את החול מלהגיע צפונה ולמלא את החופים הצפוניים לאשדוד.
 - כריית חול בים- מקטינה את כמויות החול
 - בניית תעלת סואץ במצריים- משנה את איזון המים והזרמים בים
- ב. האטת התמוטטות רכס הכורכר ניתן לבצע בדרכים הבאות:
 - פיזור חול: רכס רצועת החוף נהרס בעקבות מי הים, פיזור חול מונע מהגלים להיות במגע עם הכורכר כך שתהליך הבליה מצטמצם.

פתרון בגרות בגאוגרפיה

- הצבת סלעים: הסלעים כשלעצמם מחזקים ומונעים התפוררות.
- שוברי גלים: מונע מגע של המים עם הצוקים
- נטיעת צמחים: שורשי הצמחים מחזיקים את הקרקע
- כיסוי ברשת: למנוע נפילת סלעים ולמנוע תהליכי בליה מסכני חיים
- חיפוי בבטון: פעולה אנושית שחוסמת את אפשרות המים והרוח לייצר תהליכי בליה.
- איסור בניה בקרבת החוף- פיקוח על הבניה כדי שכשבונים את היסודות לא יחלישו את הקרקע.

ג. שימושי קרקע מתחרים:

ניתן לבחור פנאי ונופש מול נמל או מול שטח צבאי או מול תחנת כח ברגע ששימוש קרקע אחד נמצא על השטח לא נוכל להשתמש בשימוש אחר. שטח החופים מוגבל ולכן יש בעיה בהקצאת שימושי הקרקע.

4. ישובי הבדואים-

- א. 1) שני מאפייני תפרוסת הם: הישובים הבדואים נחלקים לשתי קבוצות ישובים- ישובי קבע הנמצאים ממערב ומצפון לבאר שבע. ישובים עירוניים. וישובי הפזורה בדואית ממזרח לבאר שבע. כפרים ללא היתרי בניה כלומר באופן לא חוקי.
- 2) הקשיים הנבעים מתפרוסת זו:
- * האוכלוסיה המתגוררת בפזורה הבדואית מרוחקת מהגלעין ולכן אין תשתיות מים וחשמל.
 - * בעיה נוספת נובעת מריחוק האוכלוסיה (פזורה=פיזור) ואין תשתיות כבישים מתאימות.
 - * בעיה נוספת: בהתיישבות העירונית בכפרים המוכרים יש פגיעה בתרבות המקומית תוך אילוף הבדואים לעבור תהליך עיור.
- ב. התכנון העירוני של רהט: ברהט המגורים מתוכננים לא עבור משפחות קטנות אלא עבור חמולות. גרים בסמוך אחד לשני, בנייני הציבור הם המרכז הקהילתי של הכפר. העיר מתפתחת על פי הדגם הגזרתי בו הכבישים הם מוקד ההתפתחות ועל פיו נקבעות השכונות החדשות. מבני הציבור ומרכז העירוני של העיר נמצאים במרכז ומספקים את כל השירותים לציבור התושבים בעיר.

פתרון בגרות בגאוגרפיה

5. אנרגיה

א. חלוקת המקורות אותם אנחנו רואים בנספח לשתי קבוצות:

משאבי טבע מתחדשים ליצירת אנרגיה	משאבי טבע מתכלים ליצירת אנרגיה
תחנות רוח	אסדת שאיבת גז
אנרגיה סולארית	
סכר הידרואלקטרי	

ב. 1) גורמים לעלייה בצריכת החשמל בישראל:

- גידול בכמות האוכלוסיה – מוביל לצריכת חשמל גבוהה יותר
- עלייה ברמת החיים של האוכלוסייה בישראל

2) מדוע כדאי למדינת ישראל לעודד שימוש באנרגיה זו:

אנרגיה סולרית- בישראל יש אזורים רוויים באנרגיה מהשמש וניצול שלהם יאפשר לישראל לייבא פחות אנרגיה ממקורות אחרים ולכן מומלץ להשתמש באנרגיה זו. כמו כן אנרגיה סולרית לא מזהמת את הסביבה ולא פולטת מזהמים המעלים את שיעור התחלואה ופוגעים בכדור הארץ. השימוש באנרגיה סולרית מאפשר את שימור הסביבה המקומית והגלובלית למען הדורות הבאים.

אנרגיה הידרואלקטרית- לישראל אין משאבי מים מתאימים אך נציין כי אנרגיה הידרואלקטרית היא אנרגיה המתאפשרת ללא פגיעה סביבתית. בנוסף, בניית סכר מייצרת אלפי מקומות תעסוקה ומייצרת תעשייה

תחנות רוח: כל עוד יש רוח, ניתן להפיק אנרגיה ולכן כדאי להשתמש באנרגיה זו. בישראל יש אפשרות לתחנות רוח רק בגולן ובגלבוע, ולכן ניתן לומר שפיתוח משאב זה יכול לסייע לפיתוח הפריפריה.

אסדת גז- משאב הגז מצוי בישראל ולכן קיימת כדאיות לעשות בו שימוש בניגוד למקורות אנרגיה אחרים כגון נפט ופחם שאנחנו מייבאים. ספיצי ישראל: בישראל נמצאו לאחרונה מאגרי גז בים כשמונים קילומטר מקו החוף תוצר

פתרון בגרות בגאוגרפיה

6. שאלת המאמר

- א. השקעות ציבוריות בתחבורה לחיבור הפריפריה למרכז עלול לגרום למעבר של משאבים מאזורי הפריפריה לאזורים מבוססים, כיוון שאין באמת פיתוח של הפריפריה אלא רק חיבור שבסופו של דבר יעביר את המשאבים למרכז. על פי המאמר, הכותב מציין כי תחנת רכבת המחברת שוליים למרכז גורמת להעתקה של כלכה באזורים החלשים ולא מפתחת את הכלכלה. הוא נותן לדוגמה ערים בישראל שלא התפתחו בעקבות חיבורן לגלעין כגון עכו לוד. וערים שכן הצליחו להתפתח בזכות הרכבת כמו בנימינה ורחובות. לטענתו נכון יהיה לפתח את הפריפריה עצמה ברמת תשתיות התחבורה והתעסוקה ורק לאחר מכן לייצר חיבור לגלעין בפסי רכבת. כי אם יעשו הפוך המשאב המקומי האנושי לא יוכל לנצל את שירות הגלעין בעזרת הרכבת. למשל דימונה 60 איש ביום נוסעים ברכבת לבאר שבע. הוא גם מסביר על פי פרופסור וקס כי מקומות שהיו ליד כביש, אך הכביש הוסת מהאזור לצורך בעיית מחלפים- אותם מקומות נשכחו.
- ב. צמצום הפער בין מרכז לפריפריה יתאפשר רק כאשר ישקיעו בפריפריה ויפתחו אותה. (מדיניות השקעות בחינוך, תעסוקה, בריאות או רווחה...). כדי לפתח את הפריפריה יש לבצע שיפור דרכים קיימות ומחלפים, או שיפור קווי אוטובוסים, או נתיבי אופניים ומדרכות פנימיים.

חלק ב- מזרח תיכון

בחלק זה יש לענות על שתי שאלות משאלות 7-10

7. הכפר במזרח התיכון

- א. בתרשים ניתן לראות את השלבים בהתפתחות הכפר במזרח התיכון. הכפר המסורתי כלל בנייה מפוזרת ובה בניינים במרכז והאזור החקלאי מסביב לכפר : טבעת עצי זית, בוסתנים או ירקות . לרוב האזור המרכזי כלל את מבני הציבור במרכז הכפר סמוך למקום נביעת המעיין, ואת מבני הדת מבנה כפר זה התקיים עד עד סוף התקופה העותמאנית, וכלל חלקאות שלא שומרת על הקרקע. במאות האחרונות יש התפתחות של הכפר (וניתן לראות זאת בתרשים) לחקלאות מודרנית מחולקת לפי ענפים וחלקות ובניה מסודרת יותר . הכפר התרחב, ונבנה סביב הגלעין ההיסטורי, הסמטאות הורחבו וכבישים נסללו.
- ב. תמורות בתחום הכלכלי והחברתי :
- כלכלת הכפר השתנתה: מסורת לעומת מודרניזציה, מתפוקה נמוכה, חלקות קטנות וחקלאות קיום למודרניזציה ופיתוח. הסיבות: ככל שיש יותר יורשים, כך החלקה מתחלקת ליותר אנשים. וכך נוצר עוני . ועוד: המודרניזציה מתפשטת בעולם אך קצב ההתפשטות למזה"ת עדיין איטי .
- יצירת תהליכי קיבוע אצל הבדואים: מעבר מנוודות לישובי קבע : תהליכים אלו הוכתבו בחלקם על ידי המדינות השונות במאמץ ליישב את הנוודים בישובי קבע.

פתרון בגרות בגאוגרפיה

8. הנילוס

א. (1) שני הבדלים בין משטר הזרימה המוצג בהידרוגרף אחד ובין משטר הזרימה המוצג בהידרוגרף 2:

הבדל בכמות המים: הידרוגרף 1 כמות המים נשארת קבועה כל השנה.
הידרוגרף 2- כמות המים משתנה ועולה בחודשי הקיץ, מגיעה לשיאה בחודש אוגוסט.

הבדל ברציפות הזרימה: הידרוגרף 1 מתאר זרימה כל השנה, הידרוגרף 2 מתאר זרימה רק בקיץ.

(2) הידרוגרף 2 מתאים לנילוס הכחול כיוון שמייצג משטר זרימה של מים מרובים בחודשי הקיץ, וזה מאפיין את האקלים המשווני ברמת אתיופיה ומופיע כגשמי מונסון.

ב. 1. אתיופיה מדינה פחות מפותחת הזקוקה למי הנילוס כדי ליצור פיתוח ולכן מעוניינת לבנות סכר שיעלה משמעותית את יכולת צריכת האנרגיה של המדינה עבור פיתוח תעשייה שמהווה על פי הטבלה את השיעור הנמוך ביותר של המועסקים במשק. מה שיאפשר לה לעודד את העוסקים בחקלאות (חקלאות קיום בעיקר) לעבור לענף התעשייה, ישפר את הכלכלה במדינה ויוביל לשיפור ברמת החיים.

2. מצרים התנגדה להקמת הסכר כיוון שהנילוס מהווה את מקור המים היחידי של מצרים והיא המדינה האחרונה על הנהר ולכן סובלת מכל הטייה או שינוי בכמות במי הנהר. כמו כן בהקמת סכר תהיה פגיעה בסחף החיוני לחקלאות במצריים. רצוי לציין כי בעקבות התחייבות של אתיופיה שלא להזיז את זרימת מי הנהר בתיווך הבנק העולמי נפתר בעבר משבר דומה.

9. הגירה-

א. מיון המדינות לשתי קבוצות על פי סוג ההגירה:

קבוצה 1- מהגרי עבודה, הגירה סיבובית: איחוד האמירויות, כוית, קטר.

קבוצה 2- הגירה מאולצת, פליטים: ירדן ואיראן.

ב. השפעה המהגרים על הכלכלה:

השפעת המהגרים על קבוצת מדינות הנפט (קבוצה 1) : תעשיית הנפט תורמת לתמ"ג. ולכן המדינות מעודדות מהגרי העבודה להגיע כדי להיות כח עבודה במגזר התעשייה (שפחות מקובל על תושבים

פתרון בגרות בגאוגרפיה

מקומיים בגלל רמת חיים גבוהה) ובכך מתאפשרת העברת התושבים המקומיים למגזרי העסקה יותר גבוהים.

במדינות שההגירה היא מאולצת (ירדן ואיראן) – ההשפעות על הכלכלה זה מחנות פליטים המהווים נטל על השוק, הגדלת מספר המובטלים ועליה באוכלוסייה התלויה זקנים וילדים.

10. גלובליזציה

א. שתי השפעות נוספות של הגלובליזציה על מדינות המזרח התיכון הן:

השפעה על מעמד האישה-בעקבות קמפיינים עולמיים וחשיפה לתרבות המערב, יש יותר ביטויים של עצמאות נשית באזורי המזרח התיכון. כמו כן מדינות שונות מגבינות כי יש אפשרות לפיצוץ אוכלוסין ולכן מעודדות צמצום ילודה דבר המוביל לשיפור במעמד האישה.

השפעה על השכלה- בעקבות עידוד הכנסת הטכנולוגיה, עולה גם רמת ההשכלה בהדרגה במדינות המזרחית.

ב. בקריקטורה ניתן לראות תופעות של האחדה תרבותית כלומר נסיון של מדינה פחות מפותחת להידמות למדינה מפותחת תוך ביטול התרבות המקומית, בקריקטורה רואים את פסל חירות כמודל לאמריקניזציה. כמו כן ניתן לראות השפעה על תרבות הצריכה- האוכלוסיה במזרח התיכון צורכת יותר לאורך השנים תוך שימוש במקורות התקשורת הגלובליים כך שהיקף הצריכה גדל משמעותית לאורך השנים.

פתרון בגרות בגאוגרפיה

חלק ג- ניתוח תופעות יסוד במרחב

בחלק זה יש לענות על שאלה 11, וכן על שתי שאלות משאלות 12-14.

שאלה מס' 11

א. היתרון – מיקום במרכז אירופה מאפשר קרבה יחסית לכלל מדינות אירופה, הן במערב אירופה והן במזרחה. מדינות מרכז אירופה נהנות מהיתרונות של גשר בין מזרח למערב. החיסרון – מדינות מרכז אירופה ממוקמות במרכז היבשת ואין להן גישה לנמלי ים, לכן כל תחבורה, כולל יבוא וייצוא סחורות חייב להתבצע דרך מדינות אחרות או דרך האוויר.

ב. שתי הערים ממוקמות בעמק נהר, על גדותיו של נהר. שתיהן על גדת נהר הדנובה. היתרון במיקום על גדת נהר היא בקלות התחבורה בשיט, בריבוי של מים זמינים לשתיה חקלאות ותעשייה

ג. ההבדל העיקר בין אוסטריה להונגריה הוא במאפיינים הטופוגרפיים. אוסטריה היא ארץ הררי וגבוהה יחסית, שיש בה תוואי שטח שהוא ברובו לא-מישורי, שטח כזה לא מתאים לחקלאות אבל הוא בהחלט מאפשר מרעה, משום שבע"ח יכולים לרעות גם בשטח הררי. הונגריה לעומת זאת היא ברובה מישורית, מכיוון שהיא מישורית קל יחסית לפתח חקלאות, ניתן לעבד שטח נרחב בקלות רבה ולכן משתלם להיות חקלאי.

ד. צורת הנוף המאפיינת את אוסטריה היא בעיקר רכס הרים, צורת הנוף המאפיינת את הונגריה היא בעיקר מישור/שפלה. הגורם העיקר שמשפיע על עיצוב הנוף באוסטריה הוא אזור הקמטה (צעיר), אוסטריה יובת על האורוגזה האלפינית. זהו אזור מפגש בין לוחות טקטוניים היוצר הקמטה (רכס הרים).

שאלה מס' 12

א. באוסטריה השימוש במקורות אנרגייה מתחדשים (הידרואלקטרי) רב יותר. מקור האנרגיה העיקרי באוסטריה הוא חשמל הידרואלקטרי (מתנועת המים), שמתאפשר בשל התוואי ההררי של אוסטריה והנהרות הזורמים בה. ניתן להניח ששיעור השימוש הגבוה בהונגריה בגז טבעי ובפחם יכול לנבוע מזמינות גבוהה של משאב זה. סיבה אחרת יכולה להיות רמת פיתוח נמוכה יותר ומודעות סביבתי פחותה. או העלות הנמוכה יחסית של שימוש בפחם.

ב. מקור אנרגיה בר-קיימא הוא כזה שמסוגל להתחדש, ושאינו פוגע בסביבה. לדעתי כור גרעיני הוא מקור אנרגיה שאינו בר קיימא, משום שהוא מותיר אחריו פסולת גרעינית מסוכנת שאותה יש לקבור באדמה ויש לפקח על סילוקה. // לדעתי כור גרעיני הוא מקור אנרגיה בר קיימא משום שאינו מזדה את האוויר או המים, כל עוד מטפלים במוטות הדלק הגרעיני בצורה יעילה ובטוחה. זהו מקור אנרגיה זול יחסית שחוסך ממדינות את הצורך בשימוש בדלק מאובנים.

פתרון בגרות בגאוגרפיה

קידום
לך תצטיין

פסיכומטרי בגרות מבחן אמי"ר

פתרון בגרות בגאוגרפיה

שאלה מס' 13

- א. חסרון מכך שהדנובה משמשת כגבול יכול לנבוע מכך שמפליס המים ותוואי הזרימה עשויים להשתנות ם הזמן וליצור מחלוקת באשר לשאלה היכן בדיוק עובר הגבול.
- ב. שימושי קרקע: מגורים, חקלאות, תעשייה. ההשפעה האפשרית של תעשייה הממוקמת על גדת נהר עשויה להיות זיהום של הנהר אם משליכים אליו שפכים תעשייתיים לא-מטופלים.

שאלה מס' 14

- א. הגורם להקמת מרכזי מחקר ופיתוח הוא ככל הנראה המספר הגבוה של מוסדות השכלה גבוהה ומספר שנות הלימוד הגבוה יחסית (15), לאדם בהונגריה. הגורם המרכזי להקמת מפעלי ייצור והרכבה, נובע כנראה מכך שהשכר בכל מרכז ומערב אירופה בהונגריה זול יותר מבשאר המדינות (701 יורו לחודש), למעט השכר ברומניה.
- ב. תחבורה – ניתן לראות שבאוסטריה קיימים מכלול אפשרויות התחבורה: מסילתית, אווירית, וימית. מה שאומר שאוסטריה נגישה מאוד מבחינה תחבורתית וניתן להתחבר אליה בקלות. תקשורת – אוסטריה מיגה רמת תקשורת גבוהה מאוד, 170 פלאפונים לכל 100 איש, ו84% מהאוכלוסייה המשתמשים באינטרנט. הדבר מעיד על קישוריות גבוהה לכפר הגלובלי ולעולם.